

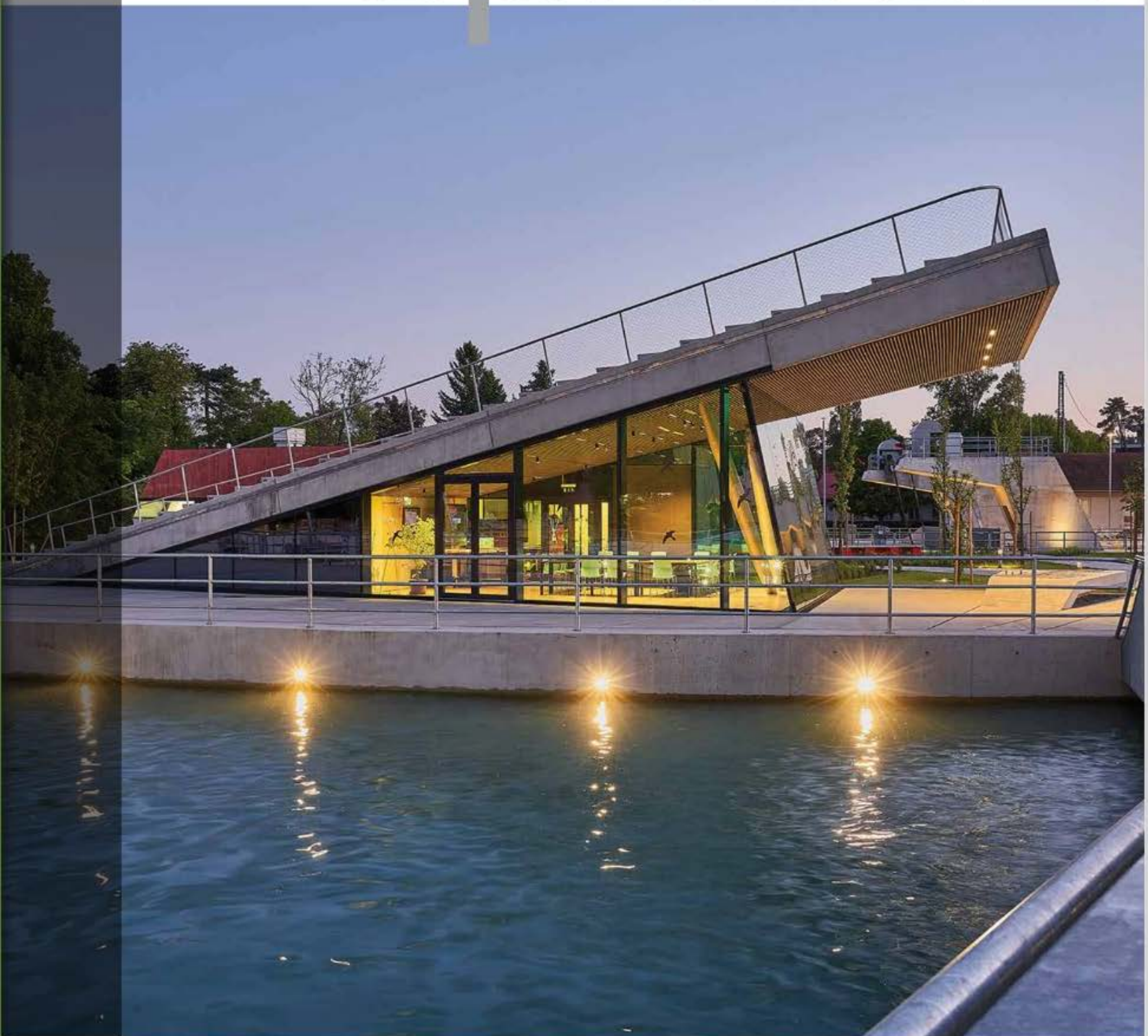

M A G Y A R
É P Í T É S Z
K A M A R A

K Ö Z L Ö N Y
M Ű H E L Y

2025.
augusztus

építész

301

*Siófoki nagy műtárgyak rekonstrukciója és üzemviteli épület
(Felelős építész tervező: Térhálózat – Korompay Attila)*

Fotó: Viktorin Krisztián – Sugar and Salt

FÓKUSZTÉMA:
NEKEM A BALATON...

MÉK HÍREK – LENGL ZOLTÁN TÖLTI BE A BALATONI FŐÉPÍTÉSZ TISZTSÉ-
GÉT – SIÓFOKI NAGY MŰTÁRGYAK REKONSTRUKCIÓJA – BALATONFÜRED,
ESTERHÁZY-KASTÉLY NYARALÁSTÖRTÉNETI LÁTOGATÓKÖZPONT –
FÜREDLIGET ÜZLETPAVILON – GONDOLATOK A MOMŰ MEGVALÓSULÁSA
KAPCSÁN – A SIÓFOKI REED HOTEL & BISTRO – AZ ÉV BALATONI HÁZA
2024 PÁLYÁZAT – ÚJ TECHNOLÓGIA ROVAT

Sziget a parton – a siófoki Reed Hotel & Bistro

A volt Palace diszkó súlyos és kétes öröksége nehezedett az egykoron Weiss Manfréd által gyára dolgozóinak épített üdülő telkére. Az Ezüstpart feltöltésével a tópartról száműzött telek megmaradt központi elhelyezkedése és ezzel kontrasztban levő szigorú építési paraméterek olyan kihívásokat jelentettek a tervezők számára a kis ötcillagos hotel tervezésekor, amelyek megoldásával végül sikerült a telek által tartogatott csapdákat kikerülniük. Az egykori Balatoni Fejlesztési terv keretében felhúzott patinás Arany- és Ezüstpart sétány építészeti öröksége mára tetszhalott állapotba került, az identitását kereső Siófok jövőképét talán épp itt, a tópart szempontjából másodvonalba került részekben kell keresni.

A balatoni üdülés ékköve

A balatoni strandkultúra egy évszázad alatt végbemenő változásai nagyban meghatározták Siófok alakulását keresztül a tervezési telket és környezetét. A második világháborút követő pártállami időkben a város az egyéni és külföldi látogatók helyett a szakszervezeti, vállalati üdültetés keretében várta a nyaralni vágyókat. 1948-ra Siófok a vállalati üdültetés egyik balatoni központja lett, ahova az országos nagyüzemi vagy bányavállalati dolgozók járhattak pihenni. 1956 forradalma és az utána következő változások fontos mérföldkövet jelentettek a szocialista rendszer lakosságát érintő politikájában, a konszolidációs törekvések részeként pedig egyfajta depolitizálódás keretében fontossá vált a lakosság kikapcsolódását és ezen belül a nyaralást támogató intézkedések. A jelszó a „mindenki számára elérhető nyaralás” lett, a SZOT-üdülések keretében egy akkori egynapos szállodai tartózkodás áráért két hétig lehetett az egész családot nyaraltatni a Balatonnál. A valóságban azonban persze sokkal kevesebbeknek adatott meg a nyaralás ezen módja, a nyári főszezonra jutó SZOT-helyek száma jóval elmaradt a dolgozók számától, ami sok más akkor igénybe vehető luxuscikkhez hasonlóan többéves várólistákat eredményezett.

A már korábban is létező Balaton Intéző Bizottság (BIB) újjászervezésével 1957-ben új irányt vett a balatoni fejlesztések menete. Megalkották a Balaton-környék regionális tervet, létrehozták a Balaton főépítész tisztségét, aki az északi és a déli partokhoz rendelve két segitőt kapott maga mellé. Az új törekvések – a korábbinál még egységesebb építészeti kép kialakításán túl – a stílust érintő kérdésekben is ellene mentek a korábbi terveknek, az azelőtt megkövetelt szocialista realista építészet helyett ezúttal – a fiatalokon keresztül – a modern kapott nagyobb szerepet. Többek között a pragmatikus főépítész Farkas Tibor és déli parti főmérnöke, a külföldi tapasztalattal rendelkező Polónyi Károly közös törekvései eredményeként sikerült az állami törekvésekkel szemben egy olyan fejlesztési stratégiát megvalósítani, amely Polónyi szavaival „a régiót mint élő organizmust” kezelte, amely tájhoz illő, egységes arculatú épületeket eredményezhetett. Ez az irány belesimult a háború utáni kiüresedett modernizmus kritikájában élő nemzetközi építészcsoporthoz törekvéseibe, így a késő modern városépítészeti átalakításokat a helyi viszonyokra alapozó, az épületek szintjén pedig a modernitást a helyi ízekkel keverő építészeti felvillantó balatoni fejlesztési tervet nemzetközi díjjal jutalmazták.

A fontolva haladó, minőségi építészeti eredményező regionális fejlesztések egészen a hatvanas évek végéig tudták tartani a tempót a balatoni üdülésre vágyók számával. Ekkor aztán ahhoz hasonlóan, ahogyan a lakásépítési kényszerre a rekordidő alatt felépülő lakótelepek felhúzásával válaszolt a Kádár-rendszer, a balatoni üdültetés terén is bedobta a lovak közé a gyeplőt az állam. 1968-ban megszüntették a főépítész tisztségét, akinek – főmérnökei révén – feladatai közt szerepelt a rohamos tempóban felépült házak építészeti minőségének ellenőrzése, és ezután már csak településrendezési elvek mentén tudták követni a gombamód szaporodó tóparti építkezéseket.

Tóból szálloda

A fejlesztések zászlóshajójaként Siófokon zajlott Balaton-környék regionális terv déli parti beavatkozásainak nagy része, Siófokot eszerint nagy tömegek befogadására kellett alkalmasá tenni. 1947-ben a Sió-csatorna balatoni torkolatánál kialakított új zsillippel elkezdődött a parti rész átrendezése. A zsillip nyugati oldalán Balatonújhely és Széplak Siófokhoz csatolásával létrejött az 1,7 kilométer hosszú Ezüstpart, a nyugati oldalon hasonló módon 4 kilométer hosszán az Aranypart húzódott. Mindkét partszakaszt hidromechanizációs feltöltés keretében utólag toldották hozzá a szárazföldre. A korabeli légi fotókon jól látható, hogy a part feltöltése és közben a tóparti szállók építése párhuzamosan haladt egymás mellett.

A zsillip túloldalán az Ezüstpart rendezésével a LAKÓTERVET és Márton Istvánt bízta meg a BIB 1958-ban. Márton az aranyparti beépítési mintát követve egy-egy nyolc-tíz emeletes magasházat és hozzájuk tartozóan több, három-négy emeletes alacsony apartmanházat, földszintes éttermet tervezett, egységes kialakításban. A városképi morfológia így a következőképpen alakult: a tóparti, egymástól nagyobb távolságokkal a

tópartra merőlegesen elhelyezett szállodák sávja után helyezkedett el a következő, a vasútig tartó rész a különböző századfordulós villákkal, magánházakkal, esetleg kisebb üzemi és vállalati üdülőkkel, a vasút után közvetlenül a középső részen volt található a városi mag a közigazgatási és szolgáltatófunkciókkal, a többi a vasút túloldalán levő területet pedig a hosszan elnyúló családi házas beépítés uralta.

A telek öröksége

A Weiss Manfréd által gyára dolgozói számára közvetlenül a Balaton-partra építtetett nagyvonalú kora modern épülethez az út közvetlenül vezetett le a széplaki sorompótól. Az épület előtt a tó irányába két oldalról nyárfasor vezette a tekintetet, a telek sarkában levő kör alaprajzú középső csarnokból a tó felé ölelő L-alakban indult el két irányba a szálló-, illetve kiszolgáló-szárnnyak. Ekkoriban egészen másként festett a Balaton partja: a sűrű, nyárfá és egyéb vízparti fajok által alkotta ligetsávot mocsaras, nádas rész váltotta fel a síma víztükörig, mely szakaszt a szárazföldről induló, keskeny mólók hidalták át a tóban úszó kis stégekig. Ezen stégek „zászlói” sorakoznak a parton a korabeli légi fotókon egy egészen másfajta természethez való viszonyról mesélve. Az ötvenes években aztán az Ezüstpart feltöltésével körülbelül kétutcai mélységben, négy kilométer hosszán veszik el az itt sorakozó magánházak, villák közvetlen vízparti kapcsolatát, hogy egy modern tóparti szállodasor mentén húzódó széles korzó hátteréül tegyék őket.

A telken található üdülőépületet a rendszerváltásig és ezzel a Szakszervezetek Országos Tanácsának megszűnéséig szakszervezeti üdülőként használták. 1990 után, központi pozícióját kihasználva, szórakozóhelyé alakítják az egykori üdülőt, még hozzá nem is akármilyen szórakozóhelyé. A Palace Dance Club 1990-től 2018-ig Siófok, a déli part, de talán az egész Balaton meghatározó helyévé vált, kétes és világraszóló hírnevet szerezve ezzel a Weiss Manfréd-épületnek.

Megbízás

Az A Fiúk Építész Stúdiót először 2017-ben keresték meg azzal a feladattal, hogy tervezzen négycsillagos szállodát az egykori diszkó helyére. A programban a szállodafunkció mellett egy, a sétány felé működő étterem is helyet kapott, ami hozzájárulhat az együttes rentábilissá tételében. A telek súlyos öröksége, amely áldás és átok is egyben, sok olyan csapdát tartogatott magában, amelyeket a tervezés előrehaladtával ki kellett kerülnie az építésznek. Az egyik ilyen a tóparti kilátás, amitől a korábban említett városépítészeti okokból pont olyan messzire került a ház, hogy a tó irányába történő bármilyen nyújtózkodás hiábavaló legyen. Vagy ott van az Ezüstpart gravitációja, ahol a reklámtáblák formái tobzódás gyártószalagján kihagyhatatlan ziccernek tűnhet, hogy az építész megmutassa, „mit tud”. Esetleg a telek története, benne Magyarország legnagyobb szórakozóhelyével, amivel kapcsolatban generációk nőttek fel úgy, hogy életében legalább egyszer el szeretne oda jutni, hogy kipróbálja, milyen is lehet „a Palace-ban bulizni”.

Az eseménydús előtörténethez képest a megbízói ambíciók ellenpontozásaként a tervezők azonban egy nagyon kötött szabályozási környezettel találták szemben magukat. A tervezés előkészületeinél kellett szembesülniük azzal, mi is tulajdonképpen a megoldandó feladat: az ezüstparti sétány vasút felőli oldalán érvényben levő szabályozásnak köszönhetően hatméteres épületmagassággal, negyvenszázalékos beépítettséggel tulajdonképpen egy családi házas övezetben kellett egy

középületet elhelyezniük. Ez a megkötés egy olyan pályára állította az építészeket, ahol mind alaprajzi, mind függőleges vetületében körültekintő módon, a rendelkezésre álló térrel takarékosan bántva kellett belakniuk a telket. Ezzel összefüggésben a másik nehézség a mind a négy oldaláról utcával határolt telek esetében (amit anno a Palace arénája 2,5 méter magas tömör falakkal orvosolt), hogy így voltaképpen nem alakulhat ki klasszikus értelemben vett „háta” a háznak, ahol a feltöltés zajlik, mivel a beépítés mind a négy arca közel egyenlő fontossággal bír. A takarékos helykihasználás belülről kifelé irányuló feladata a másik oldalon egy olyan kihívással ért tehát össze, amelynek keretében kívülről a telek belseje felé történő belátások módjait, illetve mértékét kellett meghatározni.

Viszonyteremtés külső és belső között

A telek alakja a tópartra merőlegesen hosszanti, így a szállodai szobákat magába foglaló legnagyobb tömeg is ezt az irány vette fel a telek keleti oldalához simulva. A külön tömegekből álló késő modern balatoni vendéglátó épületekhez hasonlóan a fő tömegre merőlegesen, azzal áthatásban helyezték el a tervezők az alacsonyabb földszintes étteremrészét az ezüstparti sétányra fűzve, amely így a szobákat magába foglaló tömegből alul a megérkezés helyét, az előcsarnokrészt harapja ki magának. Ennek a térnek a végében egy kis mobilfallal leválasztható konferenciaterem található, amely így együtt az ugyancsak leválasztható étteremmel, recepcióval és lobbyrészsel egy rugalmasan alakítható, ugyanakkor a hétköznapi nyitott állapotában átlátható, egységes, nagyvonalú térsort kapunk. Cinkos kikacsintás emellett az '50-es évek balatoni építészete az alacsonyabb fogadótömeg vasbeton visszahúzott V-oszlopai, amely a tér teljes hosszában való megnyitását garantálja. A nagyobb tömeg alsószinti garázsát és középszinti szobáit ebből az utcaszinti előtérből félszinteltolással közelíthetjük meg, így az előcsarnok összefüggő, reprezentatív terének magasabb, másfeles szintmagassága miatt a legfelső szintek padlószintje már egy szintre kerül. A későbbiek során egy wellnessegységgel egészült ki az együttes, amit a tervezők egy harmadik, a nagy tömeg másik végéhez csatlakozó kisebb kubusba helyeztek el.

A három részből álló kompozíció így egy, az eredeti házhoz hasonló, de ahhoz képest fordított irányban L-alakú, ölelő gesztust vesz fel, immár nem a tó fele kitérülve, hanem a sétány felől védve, szűrve az együttes belseje felé a belátást. Az átlátások tudatos komponálása fontos eleme volt a minden oldaláról közterek felé néző utcakép kialakításának, ahol egy olyan egyensúlyt találtak el a tervezők, amelyben miközben a kellő pontokon izgalmas belátásokat enged a ház a belső részekre, meg tudott maradni a rekreációs funkciókat tartalmazó kert intimitása. A szűrés mértékét nemegyszer – a már említett magassági korlátozásból fakadóan csak kis mértékben megengedett, ám talán pont ezért hatásos – függőleges mozgásokkal érték el az építészek. Amíg a sétány felől az étterem nagyméretű megnyitását keresztül távolabbról ugyan, de van sejtésünk az udvarban történő dolgokról, a wellness-szekcióból megközelíthető napozóterasz pont a kellő távolsággal, 1,5 méter magasan van elemelve az utcán sétálók szintjétől. A tóparti rész túloldalára fordulva a garázsba vezető lejtő által kialakított térrész biztosítja az előbb említett terasz kellő mértékű védelmét, a beépítés keleti oldalán pedig, ahol a fő tömeg szobáihoz tartozó loggiasorok a meghatározók, az alagsori garázs természetes szellőztetését és benapozását szalagablakokon

keresztül biztosító kiemelés teremti meg a legalsó szintű erkélyek privát jellegét. A wellnessfunkció utólagos beemelése a programba nemcsak azért tett jót a háznak, mert a szálló- és az éttermi funkció kiegészítésével még inkább segíthet a beruházás hosszú távú megtérülésén, hanem mert igazán csak az ő kívülről zárt, befelé teljesen nyitott kockájával tudott körbeérni az a kettős szerep, melynek keretében a ház belülről ölel, kívülről szűr.

Példamutatás

A korábban említett szigorú szabályozási környezet magasra tette a lécet a tervezők előtt, de a paraméterekkel való megküzdés – a műfajtól nem éppen megszokott módon – egy jó arányú, emberi léptékű, jól használható és mindemellett környezetére érzékenyen reagáló, azzal játékos kölcsönhatásba lépő épületet eredményezett. Ez a józan önmérséklet különösen megsüvegelendő, ha a fent említett, nyomasztó ezüstparti örökségre gondolunk. Talán csak egy helyen sikerült félrepillantaniuk a tervezőknek a kontextus csábításában. A jelenlegi erős kontrasztokra épülő anyaghasználat kicsit elüt a tömegkompozícióban tapasztalt apró, figyelmes mozdulatoktól, mintha a valamivel kevesebb és

egymáshoz közelebb álló anyagot használó kezdeti vázlatok erőteljesebb képet mutattak volna ilyen tekintetben.

Szeretnénk azt gondolni, hogy az emberléptékűség és jó értelemben vett egyszerűség képes lehet példát mutatni és hatást gyakorolni az újkori történelme során túlzásoktól és mértéktelenségtől hangos síófoki nyaralókultúrára. Ez a fajta, a Reed által is képviselt viselkedés ahhoz a korábbi elképzeléshez való visszakanyarodást jelentheti, melyet még Polónyi Károly, a Balaton Intéző Bizottság déli parti főmérnöke hirdetett a Balaton-környék regionális terv kapcsán. Az „élő organizmus”

koncepció az apróbb elmozdulások, a fontolva haladás stratégiáját tűzte ki célul a gyors, nagy csapásokban történő, végül gyorsan kifulladás, elértéktelenedő változásokkal szemben. A Balaton Intéző Bizottság leépítése utáni idők változásai szolgáltatathatják a példát arra, miért lehet mégis érdemes odafigyelni az ilyen kis mozdulatokkal operáló viselkedésre.

Írta: Gulyás Levente

Tervezők: Varga N. Dániel és Kabdebó Zoltán | A Fiúk Építész Stúdió, fotók: Holló Hunor